

י"ז בתמוז

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: שמואל אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי
שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com, ל

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשיכם או כתובות של נציג עלון.
אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות
להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור
מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרם. אבל הבא להדפיס וידפיס בשם
אומרם. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה
כמעט שתרצו בתרגום של ווארד.

החייבור הראשון הופיע במסגרת

'מפעל ליקוטי שמואל'

"זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"

בשעה טובה ומוצלחת, בסייעתא דשמיא, רואה אור ספר חדש ומפעים

ליקוטי שמואל – חומש בראשית

לאחר שנים של עיון, איסוף, ליקוט ועריכה, יוצא לאור ספר – סוף מעשה במחשבה תחילה
ייחודי המאגד את מיטב הקטעים, המאמרים, הסיפורים והמשלים שהופיעו בעלוני פרשת
השבוע בשנים האחרונות. דברי חן ושכל טוב, שנבחרו בקפידה וערוכים בטוב טעם, כדי
להחיות את הלב ולהאיר את השולחן.

מתוכן הפרקים: רעיונות מאירי עיניים לפרשיות השבוע • משלים מעוררי
מחשבה • סיפורים נוגעים ללב • פנינים להעשרה ולהעברה בשולחן שבת

מתאים ללימוד אישי, למסירת דבר תורה ולשיחה משפחתית

ערוך ומוגש בעמל רב על ידי הרה"ג שמואל אייזיקוביץ שליט"א

כעת למכירה במחיר שווה לכל נפש – כרך ראשון על חומש בראשית

להזמנה:

<https://dash.bookpod.co.il/product/2231>

שבעה עשר בתמוז

שבעה עשר בתמוז הוא אחד מארבעת ימי התענית שנקבעו ביהדות לזכר חורבן בתי המקדש. תענית זו מציינת את היום שבו הובקעה חומת ירושלים כמה שבועות לפני חורבן בית המקדש השני. על פי המקרא, לפני חורבן בית המקדש הראשון נבקעה חומת ירושלים בתשעה לחודש תמוז, אך בתלמוד הירושלמי כתוב שגם בבית ראשון נפרצו החומות בי"ז בתמוז ובגלל המצב הקשה התבלבלו בספירה.

צום שבעה עשר בתמוז נקרא גם **צום הרביעי**, מכיוון ש**תמוז** הוא החודש הרביעי בשנה המקראית. הצום נמשך מעלות השחר ועד צאת הכוכבים. ביום זה מתחילים ימי בין המצרים הנמשכים עד תשעה באב ונוהגים בהם מנהגי אבלות ההולכים ומחמירים ככל שמתקרבים לתשעה באב.

הסיבות לתענית

חמישה אסונות אירעו בי"ז בתמוז

חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז...

- נשתברו הלוחות
- ובוטל התמיד
- והובקעה העיר
- ושרף אפוסטומוס את התורה
- והעמיד/והועמד צלם בהיכל...

שיבור לוחות הברית

ביום ט"ז בתמוז הגיעו עם ישראל לאהרון הכהן, בדרישה למנהיג חדש (במקום משה - שלפי חשבונם כבר היה צריך לרדת מההר). אהרון דחה אותם ליום המחרת, וביום יז בתמוז עשו את עגל הזהב באותו יום, י"ז בתמוז, ירד משה מהר סיני ושיבר את לוחות הברית.

ביטול קורבן התמיד

בכל יום ויום היו מקריבים בבית המקדש את קורבן התמיד: שני כבשים, אחד בבוקר ואחד בערב. גם בזמן המצור על ירושלים היו הכהנים מקריבים, אולם לפי המתואר בכתבי יוסף בן מתתיהו, בשבעה עשר בתמוז נבקעו חומות הר הבית וגם הכהנים נקראו להילחם ולא היה כהן טהור שיקריב את התמיד.

הסבר אחר ניתן על פי האגדה בגמרא ומובא גם אצל יוסף בן מתתיהו, על מלחמת האחים החשמונאים הורקנוס השני ואריסטובולוס השני:

"כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה היה הורקנוס מבחוץ ואריסטובולוס מבפנים. בכל יום היו משלשין (אנשי אריסטובולוס) דינרים בקופה ומעלים (אנשי הורקנוס) להם תמידים (בהמות לקורבן תמיד). היה שם זקן אחד... אמר להם: "כל זמן שעוסקים בעבודה אינם נמסרים בידכם". למחרת שלשלו להם דינרים בקופה, והעלו להם חזיר. כיוון שהגיע לחצי החומה נעץ ציפורניו בחומה ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה".

ביקוע חומות ירושלים

בשנת 70 לספירה נפרצו חומות ירושלים בידי טיטוס, המפקד העליון של הצבא הרומי בארץ ישראל, באותו יום ממש שבו בוטל קורבן התמיד. המצור של הרומאים על ירושלים החל בחודש ניסן שנת 70 לספירה, ונמשך שלושה חודשים עד להבקעת החומה בחודש תמוז. כשלושה שבועות לאחר שנבקעה החומה, נכבשה ונהרסה ירושלים בידי צבאו של טיטוס, ובית המקדש הועלה באש.

על פי התלמוד הבבלי לפני חורבן בית ראשון נפרצו חומות העיר בט' בתמוז, כפי שכתוב בספר ירמיהו ומאחר שחורבן בית שני נחשב חמור יותר מחורבן הבית הראשון, נקבע התאריך המאוחר יותר - י"ז בתמוז - כיום תענית לשני האירועים יחד. לעומת זאת, בתלמוד הירושלמי נטען כי גם בזמן חורבן בית ראשון נפרצו חומות העיר בי"ז בתמוז, אך ירמיהו טעה בתאריך בגלל בלבול מניין הימים בימי המצור.

שריפת ספר תורה בידי אפוסטמוס

ישנן מספר השערות לגבי זהותו של אפוסטמוס. לפי אחת מהן הכוונה לאנטיוכוס אפיפנס, מימי החשמונאים, כמתואר בספר

החשמונאים: "יוספרי התורה אשר מצאו קרעו וישרפו באש"¹, אלא שהשם אפיפנס השתבש לאפוסטמוס. השערה אחרת טוענת כי ספר התורה נשרף על ידי חייל רומאי בשם אפוסטמוס, מתוך אמונה שרווחה אצל חלק מאויבי ישראל כי עם הספר לא יוכל להתקיים ללא הספר הרב אורי שרקי מקשר מעשה זה עם המובא בספר מלחמת היהודים על חייל ש"מצא אז באחד הכפרים ספר תורת משה, ויקרעהו לקרעים וישליכהו על האש"

העמדת פסל במקדש

הוכנס פסל עבודה זרה לבית המקדש. בתלמוד הירושלמי התלבטו לגבי זמן המעשה על פי הגרסה במשנה - לפי הגרסה והעמיד זהו מעשה של אותו אפוסטמוס, ולפי הגרסה והועמד מדובר על הפסל שהעמיד מנשה מלך יהודה.

מועד התענית

בזמן שבין חורבן הבית הראשון לבניין הבית השני חלה התענית ביום ט' בתמוז. עם בניין הבית השני הפכה התענית ליום שמחה. על פי הגמרא, לאחר חורבן בית שני הפכה התענית להיות אופציונלית:

אמר רב פפא הכי קאמר: בזמן שיש שלום, יהיו לששון ולשמחה; יש גזרת המלכות, צום; אין גזרת המלכות ואין שלום, רצו מתענין רצו אין מתענין

— מסכת ראש השנה, דף י"ח, עמוד ב'

זאת אומרת, בזמן השמד, כולם חייבים לצום אבל בזמן שאין שמד אבל אין גם שלום, הצום הוא אופציונלי. הראשונים מסבירים שזאת ההלכה רק במישור העקרוני, אבל אחרי שכלל ישראל קבלו את המנהג לצום (אפי' כשהמצב מוגדר "אין גזרת המלכות ואין שלום") מאז כולם חייבים לצום מתוקף מנהג. כאמור, אחרי חורבן בית שני הצום הרביעי הועבר ל-17 בתמוז כי זהו התאריך של פריצת החומה בחורבן בית שני.

בשנה שבה חל י"ז בתמוז בשבת נדחית התענית ליום ראשון, י"ח בתמוז, כמו כל הצומות מלבד יום כיפור. המקור לכך מגיע מדברי הנביא זכריה פרק ח', אשר מכנה צום זה בשם "צום הרביעי", כלומר צום החל באחד מימי חודש הרביעי, הוא חודש תמוז. אין בפסוק ציון של היום המדויק בתמוז בו חל הצום. לכן קבעו כי במקרה שחלה התענית בשבת, בה יש חובה של עונג שבת ("וקראת לשבת עונג"), תידחה התענית ליום המחר.

הכרזה על התענית

אצל הספרדים ועדות המזרח (כמו גם בחלק מקהילות איטליה) נהוג להכריז על התענית בשבת שלפניו^[17]. וזה נוסח ההכרזה:

אחינו בית ישראל שמעו צום הרביעי יהיה ביום... יהפכהו הקב"ה לששון ולשמחה כמו שנאמר: "כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".

— ספר אבודרהם עמוד רנ"ד.

כיצד מקיימים את צום י"ז בתמוז?

1. אין לאכול או לשתות מעלות השחר ועד לצאת הכוכבים.
2. נשים הרות ומיניקות – ואנשים שעשויים להיפגע בריאותית – פטורים מהצום.
3. אם י"ז בתמוז חל בשבת, דוחים את הצום ליום ראשון.
4. רחצה, סיכה בשמן ונעילת מנעלי עור – מותרות כולן.
5. החזן מוסיף את ברכת "עננו" בתפילת העמידה בשחרית ובמנחה. היחיד מוסיף את הבקשה רק בתפילת המנחה (ובחלק מהעדות גם בשחרית).
6. אומרים "סליחות" ו"אבינו מלכנו".
7. אומרים י"ג מידות" (שמות ל"ב, י"א), הן בתפילת השחרית והן בתפילת המנחה.
8. הפסוקים מישעיה (נ"ה, ו' – נ"ו, ח'), העוסקים בחידוש עבודת בית המקדש, נקראים כהפטרה לתפילת המנחה.

ה' א-לקיו עימו ותרועת מלך בו, חשיבותה של אחדות (כג, בא)

ה'פלנגות', שם מוכר. כך נקראו פלוגות הצבא בלבנון. במקורו, השם יווני. הפלנקות היו סוד הצלחתה של האימפריה המקדונית, ובעזרתן הדביר אלכסנדר מוקדון את האימפריה הפרסית האדירה והכניע תחתיו את העולם העתיק, מאפריקה ועד מבואות הודו. מה הייתה הפלנקה? אלכסנדר ערך את גדודיו במבנה ריבועי, מוגן בחומת מגנים, שחניתות ארוכות מבצבצות ממנו כקוצי קיפוד זקורים. היה זה מערך צפוף ובלתי חדיר, שרמס והתקדם בלא מעצור. צעד כמקשה אחת, כדרבן ענק מכוסה שריון ואפוף קוצי כידונים. כוחו, באחדותו. בגיבושו המוצק, בהיותו חטיבה הדוקה ואיתנה.

ומדוע נזכרנו בפלנקות? לא אנו נזכרנו בהם, הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל הזכירנו אותם בספרו "יערות דבש" בעניין פרשת השבוע. כאותם גדודים

שכוחם באחדותם, "וכאשר יהיו הלוחמים שלובים איש ברעהו ודבוקים כראוי לא ישלטו בהם הקמים עליהם, אף כי ירבו עליהם מאוד. אבל כאשר יתחכמו לבטל הקישור, אזי תיכף תהיה בהם ערבוביה ורעש וקלקול הסדר והמצב ויפלו ואין מושיע, ואלו כל תחבולות המלחמה". מי שזוכר את השבר במלחמת יום הכיפורים, את המבוכה והבלבול, התהייה ואובדן העשתונות. והנה נהפכה הקערה על פיה ופלוש לגדה המערבית של התעלה, והתבססו עד לאיום על קהיר. ואיך התאפשרה ההבקעה? כאשר איתרו את קו התפר בין שתי ארמיות מצריות ופרצו ביניהן!

וכל זה, אמר הגאון, הוא משל לענייננו: "והנה בלק ובלעם הבינו, שכאשר ישראל שומרים האחדות, ולא יתפרדו, אי אפשר לשום אומה ולשון לשלוט בהם, ואם יקום עליהם מחנה לא יירא ליבם. אבל אם ייפרדו איש מעל רעהו, אזי בקלות יוכלו להם, וישלטו בהם שונאיהם כרצונם, חלילה". ולכן נתחכם בלק, ואמר: "לך נא איתי אל מקום אחר אשר תראנו משם, אפס קצוה תראה וכולו לא תראה, וקבנו לי משם". כי אם תראה את כולו, לא תוכל להטיל בהם עין רעה. אבל אם תראה מקצתם, יחול בהם הקטרוג. תיתפס עליהם עין הרע, ותתפרק החבילה. ואז יחול הקטרוג בכל העם חלילה. אבל לא הצליחה עצתו: "לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ה' א-לקיו עימו ותרועת מלך בו". ופירש רש"י: "ה' א-לקיו עימו", אפילו מכעיסים וממרים לפניו אינו זז מתוכם, "ותרועת מלך בו", לשון חיבה ורעות. כי כאשר ישראל באחדות ורעות זה עם זה, זוכים הם לאהבת הבורא ולחיבתו, ומוגנים מפני כל קטרוג במרום ומפני כל סכנה ואיום!

עד כאן דברי הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, והם שייכים לא רק לפרשתנו אלא גם ללוח השנה. בשבוע הקרוב יחול צום שבעה עשר בתמוז, יום הבקעת חומות ירושלים. ואיך ניתנה לשונא שליטה בעיר הקודש והמקדש, איך ניתן עם ה' למשיסה? "בית שני, שהיו בו תורה ועבודה וגמילות חסידים, מפני מה חרב? מפני שנאת חנם", פירוד לבבות. וכשיש פירוד מבקיע השונא, כובש האויב! "חלק לבם, עתה יאשמו"!

גזירת המן באה להשמיד להרוג ולאבד, כשהיה קטרוג על "עם אחד, מפוזר ומפורד". הישועה באה, בעקבות "לך כנוס את כל היהודים"! ואמרו חז"ל: "בזעקך, יצילוך קיבוציך", כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשיו!

נשוב אל המשל שבפתח הדברים, אל חטיבת הפלנקה. על כל החיילים מוטלת המשימה לשמור על אחדות השורות, על גיבוש יחדיו. אבל, ככלות הכל, אין לחייל הבודד עסק אלא עם זה שלימינו ולשמאלו, לפניו ולאחריו, ותו לא. כיוצא בכך, אנו. מה תובעים מאתנו בשמיים? במה יוכל כל אחד לקרב את הגאולה, לתקן חטא פירוד הלבבות ולבטל קטרוג וצער? יעשה כל אחד את שלו: בראש ובראשונה, במעגל הקרוב: "איש ואישה, זכו – שכינה ביניהם". אם ישרוד שלום, ותשרה השכינה, לא תפגע עין רעה ולא יחול כל קטרוג. ובמעגל הרחב יותר, בחברה ובקהילה. ואז נוכל לומר בלב שקט

כמאמר חז"ל: "ריבוננו של עולם, עשינו את שלנו, אתה עשה את שלך". שלח לנו גואל צדק במהרה!

צום י"ז בתמוז

צום זה יחול השבוע, ומיום זה ואילך, מתחילה תקופת "בין המצרים". חמשה דברים אירעו בשבעה עשר בתמוז:

א. נשתברו הלוחות הראשונות, בעקבות חטא העגל - ארבעים יום אחרי מתן תורה עשו הערב רב את העגל, באותה שעה שבה רקדו ישראל לפני העגל ואמרו לפניו: "אלה אלוהיך ישראל!" - נעשה רעש גדול בשמים. ענו המלאכים ואמרו: "שָׁכַחוּ אֱ-ל מוֹשִׁיעֶם, עֲשֵׂה גְדֻלּוֹת בְּמִצְרַיִם!"

אמר הקב"ה למשה: "לֹךְ יֵרֵד כִּי שָׁחַת עַמְּךָ" - רד מגדולתך שניתנה לך בזכותם של ישראל! ירד משה, ועיניו חשכו בראותו את המחזה שנגלה לנגד עיניו. עם ישראל נכשלו בעבודה זרה. לוחות הברית שהיו בידו, נעשו לפתע כבדות מאוד. האותיות הקדושות שהיו חקוקות בהן לא יכלו לסבול מעשה נורא כזה, ופרחו באויר. זעק משה רבינו מתוך שברון לב: מה חשיבות יש לה לאיגרת שאין המלך חתום עליה?! כלומר: מה החשיבות שיש ללוחות הברית, אם האותיות הקדושות פרחו מהן? הרים משה רבנו את הלוחות והשליכם מידו.

אמרו חז"ל: אלמלא נשתברו לוחות הראשונים, לא הייתה אומה שולטת בישראל לעולם, ולא היה למלאך המוות שליטה על ישראל, ולא היו ייסורים פוגעים באחד בישראל. ומיום שנשתברו הלוחות יוצאת בכל יום ויום בת קול מהר סיני, ומכרזת ואומרת: "אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!"

ב.- בטל קרבן התמיד בבית המקדש הראשון - בימי חורבן הבית הראשון, לאחר שנבקעה העיר בט' בתמוז, המשיכו הכהנים להתבצר בבית המקדש, והקריבו את קרבן התמיד מידי יום ביומו במשך שמונה ימים. אולם ביום י"ז בתמוז כבר לא השיגו כבשים ובוטל קרבן התמיד. הייתה בכך פורענות גדולה לעם ישראל, שכן קורבנות התמיד היו מכפרים על העם.

מעשה דומה אירע בתקופת הבית השני, שבכל יום היו ישראל משלשלים בידי הרומאים שתי קופות של זהב, והיו הרומאים מעלים להם שני כבשים. יום אחד אמר זקן אחד לרומאים, כי כל זמן שישראל ממשיכים להקריב תמידים לא יוכלו לנצחם. ואכן למחרת החליטו הרומאים להתל בישראל, ובעת ששלשלו להם את שתי קופות הזהב, העלו הרומאים חזיר. טרם הגיע למחצית החומה, נעץ החזיר את ציפורניו בחומה, וקפץ מארץ ישראל למרחק ארבעים פרסה, ונזדעזעה הארץ.

ג. הובקעה העיר בחורבן בית שני - בחורבן הבית הראשון הובקעה העיר בט' בתמוז, וקבעו אותו חכמים ליום של צום. אולם כאשר, בזמן בית המקדש השני, הובקעה העיר ביום י"ז בתמוז, החליטו חכמים ובראשם רבן יוחנן בן זכאי, להעביר את הצום מיום ט' לחודש ליום י"ז לחודש, כיון שחורבן בית שני חמור יותר, שהרי בית המקדש הראשון שנחרב, נבנה מחדש כעבור 70 שנה, ואילו בית המקדש השני, טרם נבנה עד ימינו.

כמה חומות הקיפו את ירושלים והובקעו על ידי הרומאים, אולם ביום זה הצליחו הרומאים לפרוץ את "מבצר אנטוניה", הנמצא בצפון מערב הר הבית, והיה קו ההגנה האחרון על בית המקדש ועל העיר כולה. ברגע שנבקע מבצר זה, הדרך להר הבית הייתה קצרה מלהושיע, נכנסו חיילי רומי עד ששרפו את בית המקדש ביום ט' באב.

ד. שרף אפוסטמוס הרשע את התורה - בתלמוד ירושלמי אמרו חז"ל: "היכן שרפה? רבי אחא אומר במעברות של לוד, ורבנן אומרים במעברות של טרלוסא".

ה. הועמד צלם בהיכל - אחד ממלכי יהודה היה מנשה המלך, אשר חטא והחטיא את עם ישראל בעבודה זרה. וכוונתו הייתה להכעיס את ה', וביום יז' בתמוז עשה מנשה צלם של עבודה זרה, והעמיד אותו דווקא בתוך ההיכל.

בגלל חטאיו המרובים של מנשה, נגזרה גזירת החורבן, כפי שנאמר (ירמיה טו, ד): "וְנִתְּתִים לְזִמְנוֹתָ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ בְּגִלְל מְנַשֶּׁה בֶּן יִחְזַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל אֲשֶׁר עָשָׂה בִירוּשָׁלַם".

חסד ביום צום - י"ז בתמוז

בזמן מלחמת העולם הראשונה נשמט שמו של רבי יהושע שהרבאני זצ"ל מירושלים מרשימת החכמים שקיבלו שחרור מהצבא הטורקי.

שירות בצבא בעת המלחמה כמוהו כמוות בטוח. גם עוון ההשתמטות, עלול לעלות במחיר החיים. ואכן, החלו שוטרים לחפש אחרי ר' יהושע. למרבה החסד, יום לפני שחיפשוהו, הוכנס לבית החולים "שערי צדק" לניתוח כיס המרה.

כשנודע למשטרה שהאדם המבוקש על ידם נמצא בבית החולים, פנו לשם מיד ודרשו בתוקף מד"ר משה וואלך להסגירו לידם. באותו יום עדיין לא נותח הרב שהרבאני, ומשום כך הסתובב בבגדיו הרגילים בפרוזדור בית החולים. ד"ר וואלך שהבין מיד את חומרת הסכנה, פנה לאחד מעוזריו בשפה הגרמנית שלא הייתה מובנת לטורקים, והורה לאשפז מיד את החכם ולהלבישו בבגדי חולה. בינתיים עיכב ד"ר וואלך את השוטרים והתווכח עמם, באומרו כי החכם עבר רק אתמול ניתוח קשה בכליותיו, ואסור לטלטלו.

כשדרשו השוטרים הטורקים לראותו כדי לוודא שאומנם נותח, עשה עצמו ד"ר וואלך כנפגע מחוסר אמונם. פנה אליהם בקול תקיף: "אם יראה החולה במצב זה שוטרים, הוא עלול למות מפחד, כך תגרמו את מותו של חייל נוסף. בואו הנה עוד שבועיים מהיום, וקחוהו עמכם".

נענו השוטרים להצעתו והסתלקו. כשהגיעו שוב לאחר שבועיים, סיפר להם ד"ר וואלך בצער על החולה שנעלם באישון לילה, בטרם הוצאו התפירות מבטנו.

כשהחלים רבי יהושע, ביקשה ממנו הנהלת בית החולים לעזוב את בית החולים שהיה עמוס. ידע החכם כי אם יעזוב את בית החולים, הוא עלול להיתפס. שלח את אשתו להגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א (יומא הילולא י"ט אדר ב') להתחנן לפניו שישפיע על ד"ר וואלך שישאירנו בבית"ח עד יעבור זעם.

אותו יום היה י"ז בתמוז. השמש להטה בכל עוזה והרב היה שרוי בתענית. נכנסה אשת החכם אליו וסיפרה לו את בקשת בעלה. מיד יצא הרב עם האישה לכיוון בית החולים. כשהגיעו לשער יפו, ציווה עליה לעלות על אחת העגלות ולנסוע לבית החולים, ואילו הוא העדיף ללכת ברגליו כדי לקיים את המצווה בגופו. לאחר הליכה של כארבעים וחמש דקות, הגיע רבי יוסף חיים לשערי בית החולים, שם מצא את האישה ממתינה לו.

הוא ניגש לשוער וביקשו לקרוא לד"ר וואלך. תמה השוער בלבד: הרי מעולם לא הטריח הרב אפילו ילד קטן, ומה נשתנה היום שהוא מטריח את הרופא לבוא אליו לשער, במקום להיכנס למשרד הסמוך? אולם חזקה עליו בקשת הרב. קם ומסר את הבקשה.

כששמע ד"ר וואלך שהרב ממתין לו ליד השער ומסרב להיכנס, נדהם והזדרז לקראתו כשתמיהה בפיו: למה אין רבינו נכנס? הזדקף רבי יוסף חיים ופנה לד"ר וואלך: "לא אעבור את מפתן בית החולים, עד שתבטחנו שתשאיר כאן את החכם שרבאני עד שתחלוף הסכנה". "ואם תמשך המלחמה עוד שנים?" שאל הדוקטור. גם אז, השיב הרב. ד"ר וואלך נבון מאד. מצד אחד לא ההין לסרב לרבו הנערץ, אך מצד שני, ידע שהדבר עלול להמשך ימים רבים. הרהר כמה דקות ושאל את הרב: "האם רבינו יודע שאני מסכן את חיי ואת כל בית החולים, כשאני מסתיר משתמטים מהצבא". "עלי קללתך בני", ענה רבי יוסף חיים, "מבטיח אני לך שלא יאונה לך כל רע, אם תציל את חייו". כששמע ד"ר וואלך, נכנע והבטיח...

י"ז בתמוז

פעם נזדמן לידי רבי יעקב מעמדין מכתב בו נכתב התאריך טו"ב (בגימטריה י"ז) בתמוז. שרטט וכתב בגליון: אוי (י"ז) לו למי שטו"ב לו בי"ז בתמוז

י"ז בתמוז הוא היום השבעה עשר בחודש העשירי בשנה העברית, למניין החודשים מתשרי, והיום השבעה עשר בחודש הרביעי למניין החודשים מניסן. י"ז בתמוז לעולם לא יחול, בלוח העברי הקבוע, בימים שני, רביעי ושישי, ועל כן הוא משתייך לקבוצת הימים הנקראת "לא בדו".

חגים ומועדים

- צום שבעה עשר בתמוז, לציון פריצת חומות ירושלים
- תחילתם של ימי בין המצרים, הנמשכים עד תשעה באב

אירועים היסטוריים

- א'תרנ"ז – על פי מדרש סדר עולם, נח משחרר את היונה כדי לבדוק אם נגמר המבול¹
- ב'תמ"ט – משה רבנו יורד מהר סיני ושובר את לוחות הברית הראשונים
- ג'של"ט – לפי הירושלמי, נפרצו חומות ירושלים על ידי הבבלים, בתום המצור על ירושלים, ערב חורבן בית המקדש הראשון
- ג'תת"ל – נפרצו חומות ירושלים בסוף המצור על ירושלים ערב חורבן בית שני על ידי הרומאים, והופסקה הקרבת קרבן התמיד
- ד'תתנ"ט – הסתיים המצור על ירושלים בידי הצלבנים, במסגרת מסע הצלב הראשון, והחל טבח בתושבים היהודים והמוסלמים בעיר
- ה'תקל"ו – הכרזת העצמאות של ארצות הברית
- ה'תשס"ו – צה"ל פותח במלחמת לבנון השנייה כתגובה על פעולות חזבאללה יום קודם בגבול ישראל-לבנון

נולדו

- ה'תרכ"ד – רבי בן ציון וזל רבה של טורדה בטרנסילבניה(נפטר כ"ו באדר א' ה'תרצ"ח)
- ה'תרנ"ג – רבי אליהו פרדס, רבה הראשי של ירושלים(נפטר ב-ה'תשל"ב)
- ה'תשכ"ז – הרב יעקב ידיד, ראש ישיבת כרמיאל

נפטרו

- ה'ק"ט – רבי יהודה בן הרא"ש, בנו וממלא מקומו של הרא"ש ברבנות ובראשות הישיבה בטולדו, מחבר שו"ת זכרון יהודה. (נולד בט' באב ה'ל')

- ה'קנ"א - רבי ישראל אנקווה ; מגדולי הרבנים בספרד הנוצרית ותלמידו של הרא"ש נהרג על קידוש השם ברדיפות קנ"א יחד עם בנו של הרא"ש.
- ה'תקט"ו – רבי יצחק הכהן רפפורט, הראשון לציון ורב העיר ירושלים, מחבר הספר "בתי כהונה" (נולד ב-ה'תמ"ה)
- ה'תרמ"ו – רבי חיים צבי מנהיימר רב וראש ישיבה הונגרי, רבן של ורבי ואונגוואר ממנהיגי היהדות האורתודוקסית בהונגריה (נולד ב-ה'תקע"ד)
- ה'תרצ"ב – רבי מרדכי יהודה ליב וינקלר, רב במאד שבהונגריה ומחבר ספר התשובות "לבושי מרדכי" (נולד ב-ה'תר"ה)
- ה'תש"כ – רבי יעקב אייזנברך (פעסטער) חזן ובעל תפילה, חיבר נוסח תפילה לימים הנוראים
- ה'תשכ"ז – רבי יעקב יוסף הרמן, מראשוני היהדות החרדית בארצות הברית, נכתב על דמותו הספר הכל לאדון הכל
- ה'תשמ"ב – רבי שמעון ביטון, רב העיר מרסיי בצרפת
- ה'תש"ס – רבי שמואל יעקב וינברג, ראש ישיבת נר ישראל שבפייקסוויל, מרילנד